

La història del Velázquez tallat

Amb motiu de la retrospectiva que el Grand Palais de París ha dedicat a Velázquez i la presència d'un dels nus femenins més famosos de tots els temps, donem un cop d'ull a la història d'aquesta *Venus del mirall*.

Reportatge de Nil Cañellas

És l'any 1910 i l'ambient que envoltava l'Anglaterra de l'època era certament tens. Les sufragistes angleses havien intentat un any abans que el Partit Laborista assumís la seua reivindicació de vot, que finalment va quedar en no res.

El col·lectiu femení havia participat activament en la Guerra de la Independència, de manera que en el moment en què la societat es va jerarquitzar, van comprovar com tots els esforços realitzats els impediéssim poder participar en la presa de decisions i gaudir dels drets que s'estaven establint exclusivament per als homes.

Justament en aquest any es van dur a terme nombroses manifestacions encapçalades per dones, per tal de reivindicar el seu paper fonamental dins de la societat i així poder accedir a uns drets que es trobaven limitats. Però aquell fet que va provocar que la feminista i activista Mary Richardson atemptés contra l'obra de Velázquez havia succeït quatre anys abans. Es tracta de la històrica manifestació realitzada a Anglaterra el 18 de novembre i coneguda com a *Black Friday*. Aquesta protesta es va produir en el moment en què el projecte de llei de conciliació anglès, que pretenia donar el dret de vot a un milió d'angleses i irlandeses, no va tirar endavant. El llavors primer ministre britànic, Herbert Henry Asquith, va decidir que no hi havia més temps per debatre l'assumpte a la Cambra dels Comuns, fet que finalment va motivar que des de la Unió Social i Política Femenina –WSPU– s'enviés una delegació de tres-centes dones com a símbol de protesta. La resposta del Govern va ser la repressió violenta d'aquestes dones, que va provocar més

de dos-cents ferits i dues dones mortes. Richardson, que va viure els fets, es va radicalitzar.

Però no va ser l'únic fet que va portar Richardson a l'extremisme ideològic, ja que l'any 1913 l'activista i feminista Emily Davison es va convertir en la primera màrtir de la causa en llançar-se als peus d'un cavall en plena carrera hípica. Encara avui dia es debat si va ser un fet ocasionat o casual, però el cas és que va enfortir encara més el moviment.

Mary Richardson i la 'Venus del mirall'

L'11 de març del 1914, la Galeria Nacional de Londres penjava un cartell on es podia llegir: "El cèlebre Velázquez, conegut com *la Venus del mirall*, va ser mutilat ahir al matí per la sufragista i notòria activista Mary Richardson. Va atacar el quadre amb una petita destal semblant a la utilitzada pels carnisseres i en pocs segons hi va fer uns talls tan importants com irreparables".

Un dia abans, la Galeria Nacional de Londres obria les portes amb normalitat. Ningú pensava llavors que l'obra de Diego Velázquez, el gran pintor espanyol, el pintor clàssic més internacional, es trobés en perill.

Aquell dia, Richardson es va presentar al museu carregada amb una petita destal i mentalitzada per perpetrar l'atemptat artístic. En paraules de la mateixa activista: "El primer cop amb la destal va trencar el vidre protector. Però, per suposat, va fer quelcom més. Va fer que un vigilant del museu s'aixequés de la cadira amb el diari a la mà i observés la cúpula de vidre que acabava de ser restaurada. El soroll del vidre també va cridar l'atenció d'un altre vigilant, que, en els seus fren-

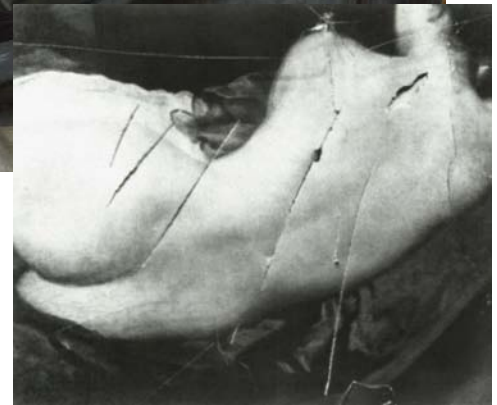
La Venus del Mirall, el quadre del pintor Diego Velázquez. A la dreta, detall dels talls realitzats per la sufragista Mary Richardson.

tics intents d'agafar-me, va relliscar [...] i vaig tenir un temps extra per assestar quatre ganivetades més al quadre”.

La pintura de Velázquez és la representació de la deessa Venus en una posició eròtica, estirada sobre un llit i mirant un mirall sostingut per Cupido, el seu fill. El pintor va recórrer a la seua fidel representació terrenal de temes mitològics, fet clarament visible en la presentació de la deessa com una dona sense cap tipus d'indici de deïtat. La *Venus del mirall*, que havia estat definida per *The Times* com “la perfecció de la feminitat”, va tenir fins a set ganivetades a l'espatlla, esquena i cintura de la Venus representada. Com a conseqüència, la galeria va romandre tancada diversos mesos i es van augmentar les mesures de seguretat en tots els museus del país, i es va arribar, fins i tot, a plantejar la possibilitat de prohibir l'entrada als museus de les dones que no anessin acompanyades per un home, tot i que finalment no es va arribar a dur a terme.

El que va motivar l'atac al quadre va ser –explicat per la mateixa Richardson– el tracte i la persecució a què estava sent sotmesa Emmeline Pankhurst. Activista sufragista i fundadora de la Lliga a favor del Dret a Vot de la Dona l'any 1892, Emmeline va acabar fundant la ja mencionada WSPU i els seus actes reivindicatius van provocar-li nombroses detencions, que van convertir-la en un referent de la causa feminista.

Richardson, que va definir-la com “el personatge més bell de la història moderna”, va atacar la pintura de Velázquez en considerar-la com el símbol de la bellesa dins de la cultura patriarcal. Un cultura patriarcal que deixava de banda la dona, la justícia i la igualtat. Així doncs, va voler posar de manifest la hipocresia dels qui protestaven contra els atacs a obres d'art, però alhora es mostraven impassibles davant les accions del Govern contra Pankhurst, defensora dels drets femenins.

Un fet no aïllat, el de Richardson, si es té en compte l'atac perpetrat al quadre *El Mestre Thornhill*, de George Romney, per part de Bertha Ryland –filla d'una coneguda sufragista–, o el comès a un dibuix de Bartolozzi, que va quedar pràcticament destruït.

La retrospectiva que va presentar el Grand Palais de París incloïa el famós quadre de Velázquez restaurat per Helmut Ruhemann, antic cap de restauradors de la Galeria Nacional de Londres, però en el qual, fixant-s'hi atentament, encara es podien intuir els talls *carnissers* de Richardson. Curios, si més no, havent passat més de cent anys i amb uns drets humans que cada cop semblen ser-ho menys. ●